

2017

La Col·lecció Incompleta

CENTRE D'ART LA PANERA & MUSEU D'ART JAUME MORERA

Presentació:

Quins són els reptes que afronten avui les col·leccions d'art contemporani? Amb motiu de la desena edició de la Biennal Leandre Cristòfol del Centre d'Art La Panera i del centenari del Museu d'Art Jaume Morera, les jornades La Col·lecció Incompleta obren un marc per a la reflexió a l'entorn dels processos i formats que adopta el col·leccionisme públic, el qual serà útil també per a l'anàlisi d'alguns casos de col·lecció que prenen en consideració els desafiaments actuals de les pràctiques artístiques i socials.

La incompletesa, alhora que és una condició definitòria de la contemporaneïtat, resulta especialment desafiant quan atenem el col·leccionisme públic. D'una banda, aspectes que es fan valer amb l'art actual, com són l'efimeritat del procés o de la vivència, actuen a contrapèl de la pròpia possibilitat de patrimonialitzar-lo en la seva completesa. D'altra banda, el col·leccionisme, en qualitat de pràctica social, acostuma a aparèixer com a anacrònic en els seus procediments, sense donar-se pràcticament resposta a la crítica que s'ha esgrimit vers alguns puntals de la democràcia liberal, com ara les nocions de la representativitat i la propietat. El terme «incompletesa» té una ressonància especial quan ens referim al context català, en què les col·leccions públiques d'art contemporani són considerablement escasses. Ara bé, davant de la impossibilitat que una col·lecció d'art contemporani esdevingui mai completa, quines són les oportunitats que s'obren en l'escenari actual?

Oriol Fontdevila

Programa:

DIVENDRES 24

09.30 h Obertura de la sessió:

- **Cèlia del Diego**, directora del Centre d'Art La Panera.
- **Jusèp Boya**, director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- **Oriol Fontdevila**, director de les jornades

10.00-11.15 h ***Col·leccionant coeficients de l'art***

Stephen Wright, escriptor d'art establert a París i co-director del programa de doctorat en recerca artística a l'Escola Europea d'Arts Visuals de França; membre del comitè d'adquisicions del FRAC Poitou-Charentes, una col·lecció pública d'art francesa.

11.30-12.45 h ***Col·leccionar sense documentar, documentar sense transmetre, transmetre sense patrimonialitzar***

Octavi Rofes, antropòleg i professor d'EINA, Escola d'Art i Disseny, Barcelona.

13.00-14.30 h ***El col·leccionisme com a pràctica o l'obertura del joc del capital simbòlic***

Mariona Moncunill, artista i investigadora.

[Pausa]

16.30-17.45 h ***Relats de la col·lecció***

Sergio Rubira, professor d'història de l'art a la UCM i subdirector de la col·lecció i d'exposicions de l'IVAM, Institut Valencià d'Art Modern.

18.00-20.00 h ***Com l'art es fa públic?***

Taula rodona amb directors de museus i responsables de fundacions i col·leccions amb vocació pública:

- **Ferran Barenblit**, director del MACBA, Museu d'Art Contemporani de Barcelona
- **Carme Clusellas**, directora del Museu d'Art de Girona
- **Roser Figueras**, directora de Cal Cego Col·lecció d'Art Contemporani
- **Jesús Navarro**, director del Museu d'Art Jaume Morera de Lleida
- **Julio Vaquero**, assessor artístic de la Fundació i responsable de la Col·lecció Sorigué

Moderador: **Oriol Fontdevila**

DISSABTE 25

09.30 h Obertura de la sessió:

- **Jesús Navarro**, director del Museu d'Art Jaume Morera de Lleida.

- Representant de l'Ajuntament de Lleida
- Oriol Fontdevila, director de les jornades

10.00-11.15 h ***Contextos socio-culturals del colleccionisme***

Dorothea von Hantelmann, teòrica de l'art, investigadora, escriptora i professora al Bard College de Berlín.

11.30-12.45 h ***Narracions interrompudes: la pràctica curatorial i l'activació de la col·lecció en la intersecció públic/privat***

Suset Sánchez, comissària i crítica d'art, investigadora en residència del departament d'exposicions del MNCARS, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid.

13.00-14.30 h ***Un arxiu pel present***

Annie Fletcher, comissària i cap d'exposicions al Van Abbemuseum, Eindhoven.

14.35 h Tancament de les Jornades.

Abstracts & Bios:

Col·leccionant coeficients de l'art

Stephen Wright

Escriptor d'art establert a París i co-director del programa de doctorat en recerca artística a l'Escola Europea d'Arts Visuals de França; membre del comitè d'adquisicions del FRAC Poitou-Charentes, una col·lecció pública d'art francesa.

La noció de coeficient artístic va ser encunyada per Marcel Duchamp per tal de descriure aquelles pràctiques que havien deteriorat deliberadament la seva visibilitat artística; això és, pràctiques que, vinculades a l'art i a les seves històries, o que d'alguna manera mostren una auto-consciència artística, no apareixen necessàriament com a art. Es tracta de pràctiques que, en canvi, sovint cerquen desplegar la seva agència artística en àmbits sovint allunyats del món de l'art. Aleshores, com poden integrar-se aquestes pràctiques en col·leccions públiques que pretenen abastar un panorama ampli de creativitat contemporània? Definitivament, poden pertanyer aquestes pràctiques post-autònomes a col·leccions? En aquesta conferència s'argumentarà que excloure-les implicaria ontologitzar la funció estètica de l'art com a sinònim

de l'art per sí mateix, en un moment en el qual moltes pràctiques artístiques procuren escapar de la seva captura ontològica. L'experiència d'algunes col·leccions públiques mostra que la veritable noció de col·lecció pot ser desontologitzada, i reformular-ne el sistema d'atribució de valor, tot donant pas a pràctiques generades per l'ús i orientades a l'usuari.

Stephen Wright és un escriptor d'art que viu a París i co-dirigeix el programa de doctorat de recerca artística sobre "Art Documental Contemporani" a l'Escola Superior d'Arts Visuals (ÉESI). L'any 2017 ha estat Professor Convidat al programa d'Estètica i Política de l'Institut d'Art de Califòrnia (CalArts, Los Angeles), i des de l'any 2008 ha estat membre del comitè d'adquisicions del FRAC de Poitou-Charentes, una col·lecció d'art pública a França. Al llarg del darrer decenni, la seva recerca s'ha orientat al gir usològic en curs a les pràctiques relacionades amb l'art. A hores d'ara està preparant un llibre sobre les Politics of Usership, així com un volum complementari, Not, Not Art.

Col·leccionar sense documentar, documentar sense transmetre, transmetre sense patrimonialitzar

Octavi Rofes

Antropòleg i professor d'EINA, Escola d'Art i Disseny, Barcelona.

A la ficció distòpica Fahrenheit 451, Ray Bradbury especulava amb les formes de resistència a la prohibició imposada sobre la lectura per un règim totalitari. Atesa l'escassa eficàcia dels esforços per ocultar llibres en amagatalls, un grup minoritari molt dèbilment organitzat es dispersa per boscos i camins per garantir que el llibre o fragment de llibre que cada membre ha memoritzat arribi a ser transmès. Un dels principis constituents d'aquesta organització és la modèstia, la consciència de, per una banda, no ser, com a persones, més que "sobrecobertes" dels llibres que amaguen a l'interior de la ment i, de l'altra, la imperfecció d'un sistema que no evitarà que bona part de la cultura escrita es perdi. Aquestes dues fonts d'incertesa sobre la transmissió del coneixement (el suport material i el canal de circulació) quan les trasllem a una col·lecció d'art contemporani adquireixen una especial rellevància. Tant la irreductibilitat material com els constrenyiments de la infraestructura de transmissió fan possible l'emergència de la singularitat de l'obra per damunt dels particularismes del discurs patrimonial. L'anàlisi dels efectes d'aquestes dues fonts d'incertesa en diverses obres que formen part del fons de La Panera o que s'exposen en l'actual edició de la Biennal permet establir un sistema de relacions entre els processos de creació, memòria i col·lecció aplicable a la patrimonialització de l'art

contemporani.

Octavi Rofes (Barcelona, 1967). Doctor en Antropologia per la Universitat de Barcelona i professor d'Eina, Centre Universitari de Disseny i Art (UAB) des de 1996. Estudia les pràctiques artístiques de producció de localitat i les representacions en conflicte en el món contemporani a partir de l'estudi etnogràfic de l'art públic en diversos contextos culturals.

El col·leccionisme com a pràctica o l'obertura del joc del capital simbòlic

Mariona Moncunill

Artista i investigadora.

Les col·leccions d'art contemporani són el producte d'un seguit de pràctiques creatives i discursives (el col·leccionisme) que utilitzen com a matèria prima altres pràctiques creatives i discursives (les obres d'art) en un joc de capital simbòlic. Artistes i comissàries sovint evidencien o provoquen distorsions en aquest joc, que també s'evidencia en museus amateur, en els quals el col·leccionisme i la museïtzació es mostren com a pràctiques creativo-discursives de marcada índole personal i social, i com a eines que permeten posar el capital simbòlic en joc en benefici d'aquells que el practiquen.

Ara que els pilars del col·leccionisme públic (com la necessitat de preservar la cultura material o la idea que un col·leccionisme institucional és possible) són cada vegada més qüestionats, traslladar l'èmfasi de l'objecte (el seu estudi, conservació i divulgació) a la pràctica crítica i creativa del col·leccionisme suposaria facilitar l'obertura del joc i alhora reorientar la funció pública de les nostres institucions col·leccionadores.

Mariona Moncunill Piñas (Tarragona, 1984) viu i treballa a Barcelona. És llicenciada en Belles Arts, màster en Gestió Cultural per la UB. És també doctora en Societat de la Informació i el Coneixement per la UOC, amb una recerca sobre la pràctica de museus amateur des d'una perspectiva sociològica i a partir de set casos d'estudi de Catalunya i un cas de contrast de Medellín. Ha cursat part dels seus estudis a la Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten de La Haia. El seu treball se centra en l'anàlisi discursiva i de les formes d'ús i modificació del valor simbòlic en camps concrets i les seves convencions.

Relats de la col·lecció

Sergio Rubira

Professor d'Història de l'Art a la UCM i subdirector de la Col·lecció i d'Exposicions de l'IVAM, Institut Valencià d'Art Modern.

Quan s'estudia la història d'un museu és molt habitual concentrar-se en la manera com van formar-se les seves col·leccions, la forma com van arribar les obres, o fixar-se en aquells qui les varen construir, generalment en les personalitats dels directors, tot oblidant en moltes ocasions quelcom que resulta fonamental, és a dir, el mode com es mostraven aquelles obres, els muntatges que articulaven aquell relat que es volia transmetre, el qual era força eloqüent sobre la pròpia consideració de l'art i de la seva història. Al llarg de la conferència es revisaran i s'analitzaran alguns muntatges de col·lecció, tant històrics com actuals.

Sergio Rubira és Professor d'Història de l'Art a la UCM i Subdirector de col·lecció i exposicions de l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM), València. Ha estat secretari acadèmic del Màster en Història de l'Art Contemporani i Cultura Visual, UAM, UCM i Museu Reina Sofía. Ha estat director de la revista internacional de fotografia EXIT i crític d'art de El Cultural de El Mundo. Ha dirigit el Departament de Recerca, dades, documentació, qüestionament i causalitat (D.I.D.D.C.C.) del CA2M (2016). Ha format part de l'oficina curatorial R.M.S. La Asociación. Entre els seus comissariats cal esmentar, entre d'altres: La idea en un signo (Centro de Arte de Alcobendas, 2017), Col·lecció XIII: Vers un nou museu d'art contemporani (CA2M, Móstoles).

Com l'art es fa públic?

Taula rodona amb els directors de museus i responsables de fundacions i col·leccions amb vocació pública

Els museus a Catalunya arrosseguen un deute inajornable pel que fa al col·leccionisme d'art contemporani. Així mateix, tant els processos que són endògens en la creació artística com els discursos actuals en les polítiques culturals demanen repensar les maneres com l'art es col·lecciona, així com els formats com el patrimoni s'articula amb l'esfera pública. El propòsit d'aquesta taula rodona és fer extensibles els plantejaments que es posin de manifest amb les jornades "La Col·lecció Incompleta" a la realitat en què es troben els museus i col·leccions del

nostre context, així com contrastar-los amb el punt de vista de les respectives direccions.

- **Ferran Barenblit**, director del MACBA, Museu d'Art Contemporani de Barcelona
- **Carme Clusellas**, directora del Museu d'Art de Girona
- **Roser Figueras**, directora de Cal Cego Col·lecció d'Art Contemporani
- **Jesús Navarro**, director del Museu d'Art Jaume Morera de Lleida
- **Julio Vaquero**, assessor artístic de la Fundació i responsable de la Col·lecció Sorigué

Contextos socio-culturals del col·leccionisme

Dorothea von Hantelmann

Teòrica de l'art, investigadora, escriptora i professora al Bard College de Berlín.

El propòsit d'aquesta conferència és situar la cultura del col·leccionisme en el context del materialisme modern occidental. S'abordarà l'emergència de les col·leccions als inicis del període modern, juntament amb el desenvolupament de les rutes de negoci i de comerç i en concordança amb la primera cultura de consum. Això es reflecteix en el significat que adopta el col·leccionisme en la cultura burgesa, l'imperialisme i l'universalisme que, així mateix, és inherent a l'ontologia de l'objecte col·leccionat. Finalment, es tractarà també sobre els desafiaments contemporanis als quals s'enfronten les col·leccions institucionals en relació amb les pràctiques artístiques que no es basen en objectes materials.

Dorothea von Hantelmann és professora d'Art i Societat al Bard College de Berlín. Anteriorment fou Professora de Documentació a la Universitat/Acadèmia d'Art de Kassel. Els seus àmbits fonamentals de recerca són l'art contemporani i la cultura de les exposicions. Ha publicat *How to Do Things with Art. On the Meaning of Art's Performativity* i ara està preparant una publicació sobre la funció sociocultural de les exposicions des del segle XVI fins als nostres dies.

Narracions interrompudes: la pràctica curatorial i l'activació de la col·lecció en la intersecció públic/privat

Suset Sánchez

Comissària i crítica d'art, investigadora en residència del departament d'exposicions del MNCARS, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid.

Les disruptcions i les tensions entre el col·leccionisme concebut com una pràctica de naturalesa privada en la seva ontologia i el sorgiment de museus i galeries nacionals en el domini públic en plena modernitat, travessen una llarga història que afecta les diverses formes de col·leccionar, conservar i exhibir. La figura del comissari independent s'ha convertit en un agent que està obligat a negociar en l'interstici i la fisura de relacions de poder que s'esdevenen en una situació del capitalisme global en la qual els museus i les institucions públiques han quedat pràcticament fora del mercat de l'art, sense capacitat fàctica de competir amb el col·leccionisme privat –individual o corporatiu– en l'adquisició i conservació del patrimoni. En l'escenari de la crisi econòmica i financera internacional dels darrers temps, els problemes derivats del trànsit progressiu de les col·leccions entre les esferes privada i pública –ja sigui a causa de dipòsits, donacions, préstecs, adquisicions o exposicions–, impliquen redefinicions interessants en la gestió i l'administració dels fons, així com en les polítiques públiques enfront dels diversos models i formes d'expressió del mecenatge.

Suset Sánchez (L'Havana, 1977). Des de l'any 2004 resideix i treballa a Madrid. És llicenciada en Història de l'Art per la Facultat d'Arts i Lletres de la Universitat de l'Havana (2000). Màster en Història de l'Art Contemporani i Cultura Visual a la Universitat Autònoma de Madrid, Universitat Complutense de Madrid i Museu Nacional Centro de Arte Reina Sofía (2013). La seva pràctica professional està orientada al comissariat i la crítica d'art, col·laborant regularment amb publicacions especialitzades en cultura, art i cinema contemporanis, així com amb diverses institucions, centres artístics i museus.

Un arxiu pel present

Annie Fletcher

Comissària, cap d'exposicions al Van Abbemuseum, Eindhoven.

Aquesta conferència tractarà de com les institucions d'art contemporani treballen contra-intuïtivament pel que fa a la creació i el sosteniment de la memòria pública i privada. Exposant-se casos concrets de la pràctica dels museus europeus contemporanis, s'observaran els modes i les pràctiques curatorials amb què s'intenta i es refuta activament el presentisme. En abordar-se la manera com la institució artística s'ha alliberat de la producció del temps progressiu de la modernitat, emergeixen un seguit de possibilitats alternatives.

Amb la conferència es posarà l'accent en una sèrie d'experiments i projectes curatorials que han

tingut lloc al Van Abbemuseum, els quals qüestionen activament l'operació de manteniment de l'art com a patrimoni cultural (com a "nucli dur" del museu). S'explorarà, així, com el comissariat en relació amb la idea de públics implicats reflexivament, i fins i tot agonístics, pot proveir un terreny productiu en relació a la tensió que es dona en les institucions artístiques entre dos extrems: un equilibri entre l'espai digital i desmaterialitzat de la transacció cultural i un mercat cada cop més fetitxitzat i monetaritzat pels objectes artístics singulars. A través de l'observació d'una sèrie d'exemples m'agradaria suggerir un seguit d'operacions que són susceptibles de generar un espai obert entre els dos extrems, així com seguir a la llum dels desenvolupaments artístics, socials i polítics, tan contemporanis com del futur (i fer-ho intel·lectualment a la vegada que estructuralment), per produir un arxiu pel present que sigui veritablement compromès, i tant de titularitat com d'usabilitat cíviques.

Annie Fletcher actualment és conservadora en cap del Van Abbemuseum d'Eindhoven. També és tutora al De Appel, Amsterdam, l'Institut Neerlandès d'Art Amhem i l'Acadèmia de Disseny d'Eindhoven. Va treballar en la retrospectiva de museus de Qiu Zhijie i el "caucus" anomenat *Becoming More*, també durant l'any 2017. Altres projectes a esmentar són: "El Lizzitsky: the Artist and the State" a l'IMMA de Dublín, i "A Republic of Art" al Van Abbemuseum durant el període 2015-2016. Va liderar la contribució del Van Abbe al "Museum as Hub" del New Museum de Nova York durant els anys 2006-2014 i va formar part de l'equip que desenvolupà el "Museum of Arte Util" amb Tanja Bruguera l'any 2013 continuant desenvolupant fins avui dia la Association of Arte Util.

Oriol Fontdevila
(Manresa, 1978)

És comissari, escriptor i investigador. Director artístic de la Sala d'Art Jove de la Generalitat de Catalunya. Ha format part de l'equip comissarial del projecte europeu *Performing the Museum* (Fundació Antoni Tàpies, Museum of Contemporary Art de Zagreb, Koroska Galery of Fine Arts i Museum of Contemporary Art Vojvodina). Ha realitzat projectes a la Fundació Antoni Tàpies, la Fundació Joan Miró, el Centre Arts Santa Mònica, i la seva investigació ha rebut el suport del MNCARS i de La Virreina Centre de la Imatge. L'any 2015 va rebre ex aequo el Premi Internacional a la Innovació Cultural del CCCB i l'any 2012 va rebre el Premi Ciutat de Barcelona d'Arts Visuals. A principis de 2018 veurà la llum el seu primer llibre d'assaig, *El arte de la mediación*, editat per Consonni.

